

Oglasi, priopćena itd. tiskaju i računaju se na temelju običnog cijenika ili po dogovoru.

Novici za predbrojba, oglasne itd. šalju se naputnicom ili položnicom pošt. štedionice u Beču na administraciju lista u Pulu.

Kod naručbe valja točno označiti ime, prezime i najbližu poštu predbrojnika.

Tko list na vrijeme ne primi, neka to javi odpravničtvu u otvorenom pismu, za koji se ne plaća poštarina, ako se izvana napiše „Reklamacija“.

Cekovnog računa br. 847849. Telefon tiskare broj 38.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politički list.

„Slogom rastu malo stvari, a nosloga evo poljari“ Narodna poštovica.

Izlazi svakog četvrtka o podne.

Netiskani dopisi se ne vraćaju epodpisani ne tiskaju ne nefrankirani ne primaju. Predplata sa poštarinom stoji 10 K u obće, 5 K za seljake na godinu ili K 5—, odn. K 2-50 na pol godinu. Izvan carvine više poštarina. Vlađa i stanja se u Puli.

Pojedini broj stoji 10 h., zaostali 20 h., koli u Puli, toli izvan iste. Uredništvo i uprava nalazi se u Tiskari J. Krmpotić i dr. (Via Giulia br. 1), kamo neka se naalovuju sva pisma i predplata.

Odgovorni urednik i izdavaatelj Jerko J. Mahulja. — U nakladi tiskare J. Krmpotić i dr. u Puli. — Glavni suradnik prof. M. Mandić u Trstu. (Via Crociera br. 1. II. kat.)

Saziv zemaljskih sabora.*)

Kako smo u zadnjem broju javili, sazvani su svi zemaljski sabori Austrije na jesensko zasjedanje, osim tršćanskoga i istarskoga.

Tršćanski sabor nije mogla vlada sazvati, jer je zastupstvo grada Trsta s okolicom, koje sačinjava ujedno i zemaljsko zastupstvo, radi poznatih zloraba i nezakonitih prigodom posljednjih izbora, od vlade bilo razpušteno.

Zašto nije pa' sazvan istarski sabor? Radi prkosa talijanske saborske većine. Većina, ta je naime strajkovala za posljednjeg zasjedanja našega sabora ove godine. Vlada je bila naime sazvala istarski sabor ljetos u proljeću u Kopru na redovito zasjedanje, no talijanska saborska većina ne htjede sudjelovati kod sjednice. A prividni razlog tomu bio je taj, što je imao vladin zastupnik na saboru, da odgovori na jednu hrvatsku interpelaciju takodjer u hrvatskom jeziku. I tako se zastupnici razidjose svojim kućama istoga dana.

Saboraska većina naslojala je opravdati taj svoj postupak tim, što je bila vlada odlučila, da njezin zastupnik odgovori na hrvatsku interpelaciju i u hrvatskom jeziku, te da je tim htjela uvesti neku novotariju u saboru i počinuti atentat na izključivost talijanskog razpravnog jezika u saboru. To opravdanje hramlje na obje noge, jer nema ništa naravnijega i pravednijega na svijetu nego li je to, da vladin zastupnik odgovara na hrvatske upite i hrvatski u zemlji, napućenoj većinom od Hrvata i zastupnikom, koji zastupaju u saboru tu većinu, pa bili oni baš u saboru u manjini.

Nu talijanskoj većini nije stalo ni do pravednosti ni do zakona, već ona hoće, da svagda i svuda njezina vriedi, pa bilo to i u oćtoj protinbi sa pravom i zakonom.

U ostalom mi ne bacamo toliko krivnju na razmazanu saborsku većinu, koliko na cesarske vlade, koje su to stanje stvari u

*) Izostalo iz posljednjeg broja radi pomanjkanja prostora. (Op. ur.)

PODLISTAK.

Naputak za A, B, C... čitanku.

(Svršetak.)

Pisati može lahko d, ako a produlji prema gornjoj crti, a h, načiniti će iz n, ako napiše prvu crtu veliku, drugu malenu ovako /i pa onda spoji h. Sad treba vježbati abecedarca, da štitava slabe glasove sa jakima, — po tom će moći pisati već dosta riječi, koje se nalaze napisane i natiskane na trećoj tabli.

Uz to može se naučiti i pisati brojeve od 1 do 6. —

Četvrta tabla imade riječ: svetoga, amen. U ovoj vježbi su po dva suglasnika, koji se imadu štitali. Riječ svetoga vriedi je zgodna za raščlambu. Tako se v, t, g, nalaze svaki pod svojom: slikom i lahko se usporedjuju crvena slova sa crnima, a i njihovo pisanje nije teško, jer se glavni potezi izvadjuju na temelju već poznatih slova. —

istarskom saboru ne samo trpile, već dapače i podpirale. Do sada su naime svi njezini zastupnici na istarskom saboru odgovarali na hrvatske i slovenske upite jedino u talijanskom jeziku opravdavajuć svoje nepravdno i protuzakonito postupanje smiešnom izprikom: da odgovaraju u jeziku ne samo razumljivom čitavom saboru, već dapače i u jedino razpravnom jeziku. U tom smislu odgovorio je vladin zastupnik na prigovore hrvatskih zastupnika posljednji put u sjednici istarskoga sabora od dne 9. novembra 1904. Takav odgovor nemogose naši zastupnici mućke primiti do znanju, i oni izadjose tada uz svečani prosvjed iz sabora.

Pozvani iza toga predstavnici hrvatsko-slovenskoga kluba na istarskom saboru i cesarskom namjestniku u Trstu, izjavise ovomu, da nećo više u sabor dok nebude vladin zastupnik — među ostalim, u saboru odgovarao na hrvatske upite i u hrvatskom, odnosno slovenskom, jeziku. Taj je zahtjev našao g. namjestnik opravdanim i zakonitim, da je nanj ne samo odmah pristao, već dapače svečano obećao, da će on tomu zahtjevu rado zadovoljiti, jer ga ne smatra nikakvom koncesijom od strane vlade hrvatskim i slovenskim zastupnikom, već njihovim, na temelju zakona, osnovanim pravom. Dodao je doduše tomu, da nemože uz najbolju volju već u ovom zasjedanju tomu zahtjevu zadovoljiti, jer da zasjedanje svršava, da želi o tomu govoriti prije sa predstavnicima saborske većine itd. ni u budućem zasjedanju, da će vladin zastupnik bezuvjelno odgovoriti na hrvatsku interpelaciju hrvatski. Naši su zastupnici uzeli taj odgovor do znanja, ali se više tada ne povratise u sabor, koji je imao još tri sjednice.

Za ljetošnje proljetno zasjedanje imao je vladin zastupnik pripravan hrvatski odgovor na jednu hrvatsku interpelaciju. Za to su znali koji članovi većine, toli i manjine. — Neposredno prije otvorenja sabora imao je klub saborske većine sjednicu, na kojoj se živahno razpravljalo o nakani vladinog zastupnika, t. j. o hrvatskom

odgovoru, što ga je imao dati već u prvog sjednici. Za te razprave stavljena su tri predloga: jedni predložise, da se vladinom zastupniku iztrga iz ruku papir, sa kojega je imao pročitati odgovor; drugi htjedose da se vladinog zastupnika pograbi i jednostavno van baci iz sabornice, dočim su treći, oprezniji, predložili, da se k sjednici nepristupi i lim osujeti saborisanje i vladin odgovor. — Prevladalo je mnijenje ovih trećih i tako nije došlo do saborisanja.

Kadno se je nedavno tomu proćtulo, da kani vlada sazvati zemaljske sabore, donesosa bečke novine viest iz Primorja, da se istarski sabor neće sastati, jer da talijanska saboraska većina ne će da pristuje sjednicam dok bude vlada ustrajala kod svoje nankane, da njezin zastupnik u saboru odgovara na hrvatske upite u hrvatskom jeziku. I ta se je viest obistinila, jer naš sabor nije sazvan, i to bez dvojbe s navedenog razloga.

Prošli tjedan imali su tri hrvatska i tri talijanska zastupnika glede toga dogovor kod namjestnika, ali bez uspjeha, jer talijanska većina neće da popusti, a naši čvrsto stoje na svojem svetom pravu. Radi ovoga nebi u obće ni trebalo pregovora, jer zakon, a ne talijanska većina, veže vladu da vrši zakon i pravo.

Priznajemo rado, da nije položaj g. namjestnika u ovom obziru baš zavidan, ali to ima zahvaliti jedino svojim predastnikom i nesretnomu vladinomu sastavu, koji je stvorio ovakve nezdrave, nenaravske i protuzakonite odnose u Primorju. U ostalom i tomu bi se dalo doskočiti sa nešto dobre volje, sa manje obzira, a više odlučnosti jedino na temelju zakona.

Razmatranja*).

Nema dvojbe, da je korisno i liepo putovati po svojoj domovini, jer na putovanju upoznajemo ju zorno i na praktičan način. Na putovanju nam se um

*) Priobćujemo ovaj sastavak mladog rodoljuba, koji pokazuje najbolju volju i želju, da svomu narodu pripomogne do boljeg duševnog i tjelesnog stanja. Op. Ur.

da razlikuje po sluhu svaki glas. — Uz ove vježbe u čitanju jesu i čiste desetice do 100. —

Tabla sedma glasi: „kako na nebu tako i na zemlji, kruh naš svakdanji daj nam danas“.

U ovim rečenicama su samo dva nepoznata slova i to s i nj. Nad s je zec, a nad nj konj. Za početno slovo nj, nije se moglo naći zgodne riječi, pa je dobro, da se u takovom slučaju uzme i druga koja riječ u kojoj se osobito ističe glas, koji valja pisati kao slovo. — U ovoj vježbi uzimaju se desetice i jedinice kao brojevi. —

Tablama osmoj, devetoj i desetoj ne treba naputka jer jasno se vidi, kakovim se načinom poznaju nova slova.

II. DIO

U ovom dijelu jest pisaci i tiskani očenaš. Sad se je abecedarac upoznao sa svim slovim, — bit će, da je koje slovo i zaboravio, — al znade očenaš moliti na

oštri, pogled širi, te se neoborivi prirodni zakoni i istine lakše shvaćaju, razumijevanja pamte.

Promatrajući na putovanju prilike kojeja kraja naše mile domovine, na kojem živi naš narod, otkrivaju nam se razlozi, s kojih su ljudi tog predjela primili upravo taj način života, pa nam tu mače n. pr.: obala toga kraja domovine imade mnogo prirodnih luka, što su upitile narod ovaj na more. Ako su vidimo dobro uređen, kojeg kraja, a to je uzrok što je rodna zemlja toga kraja obilato plućna uložiti truda. Pokazuje se nam dalje, da posto kamenje te krši je prisililo ljude, da podju u svijet trbuhom za kruhom, da prehrane sebe i svoje kod kuće.

Predočuje nam nutarnje uređenje tog kraja, kakvi ljudi stanuju u njem, koja im je naobrazba, koliko su doprinijeli oplemenitli tla, kakovo je po tom taj kraj dobio mjesto u kulturnoj povijesti, koje plodine rastu na njihovom tlu, kako uspijevaju koristne biljke, životinje, koje osobito njeguju, rukotvorine kojima se bave, čega imadu odviše, pa izvoze ili drugim riećima, koji su glavni njihovi obrtni i trgovački odnošaji, i po kajim žilama svjetskoga ili domačega prometa putuju.

Sve ovo otkriva nam pojedine tajne, što ih bistro oko lahko pregleda. Koliku gomilu liepih i vriednih stvari nam se tumaći evo na putovanju, pa mislimo, da nije od potrebe razglabati od kakve je to koristi za svakoga naobrazna čovjeka, koji hoće raditi za narod.

Putovanjem se učimo najbolje svijet upoznavati. Veliku pogresku čine oni ljudi, koji putuju po tuđini, a ne poznaju svoje domovine. Ovo se osobito tiče one naše inteligencije, koja putuje radje u tuđi svijet, a svoje domovine ne pozna. Tko svoje domovine ne pozna, taj je ne može pravo ni ljubiti. Nu na putovanju može se čovjek i krivo informirati i prevartiti se u svojem sudu, i zato treba da ima ostrovidno oko za prosudjivanje. Sa materijalnog gledišta je puno lakše upoznavati krajeve i mjesta, dočim je to sa duševnoga gledišta malo teže. Jer u par

pamet, — pa mu neće biti teško, da pažljivo čita svaku riječ.

Kad se je abecedarac dobro uvježbao, da pozna sva slova, — to će lahko čitati i nepoznato stivo kao što su to u II. dijelu. Zagonetke, pitalice, mudri težak, pravila za život, pismo prijatelju i namira. —

U ovim svim stivima upoznao se abecedarac s raznim vrstim slovima t. j. krupnim i sitnim.

Na posljednju za slovničke vježbe imade „naputak za pisanje“. Ovim naputkom naućiti će se, kad će pisati velika pismena i rastavne znakove.

Tako evo kratkog naputka za one, koji bi bili voljni kojeg susjeda, prijatelja ili rodjaka naućiti čitati i pisati.

Neka si svatko prosudi, kako je danas teško onomu, koji ne zna čitati i pisati!

Dužnost je od onih, koji znadu čitati i pisati, da ovo svoje znanje prošire medju svoje bližnje.

dana ne možemo mnogo naučiti kod ljudi: nešto vanjsine, nutrinje ništa!

Držeći se ovih misli, nastojim po mogućnosti, što više propustiti našu zapuštanu Istru. Ovih dana dovrših svoje 20 dnevno putovanje. Dosta toga vidjeh i čuh na tom putovanju. Iznest ću ovdje samo glavnije točke svoga opažanja.

U nekim krajevima vidio sam život i bujnost iz vana, mrtvlivo, nehai i zimar iznutra. U narodnom pogledu radi se u toliko, da se životari. Ovaj jaz između nekoje gospode i puka daje rodoljubu teške misli za našu budućnost u dotičnim mjestima. Najvećim dijelom prepušta se sve da ide svojim putem, pak neka ide kako hoće. To ne valja! Mnogo puta bi se nekoje stvari izravnale mirnim, osobnim dodiro, ali mi na žalost prepuštamo stvar samoj sebi, dok ne dođe čak i u javnos, a onda ju je teško izravnavati mirnim putem.

Najviše me je zabrinulo ovog puta to, što opazih, da se je počelo u neke krajeve Istre uvadjeti u razpravu vjerska pitanja, čega prije kod nas nije bilo. Neke osobe misle pri tom, da njih nesmirje nitko kritizirati, da njima je više slobodno nego li drugim. Drugi pako od inteligencije, ne razlikuju osobe od njezinog zvanja. Tako je već na otocima u nekim mjestima došlo do razdora, a u najnovije doba do javnih napadaja, s kojima će imati i sud posla. Da li to vodi k dobrom cilju? Ne! S toga bi morali triezni i uplivniji ljudi i vodje naroda izravnavati ovakve razdore mirnim putem. Jer iz nesloge i razdora nikada neće doći narodu dobra, već i ono, što dobra imade, propast će prije ili kasnije.

Eto odmah primjera. Posjetih čitaonu u jednom mjestancu, gdje bi ona inače morala evasti i iz koje bi morao narod erpsti duševne hrane. Ali, što nadjoh u njoj: Stare brojeve novina, što su pred 15 ili pred mjesec dana izašle. Još ovo malo bilo je u slabom redu! Zapustih prostorije bolnim srecem. Kako se može u javnosti prikazivati velikim patriotom, a kod kuće najviše radi njega propadaju narodna društva! Nije to samo u ovom mjestu, imade žalibože više sličnih primjera po ostalim mjestima Istre.

U pazinskoj okolici se namjerih na jednu seljakinju, koja mi se je tužila na muke, što ih imadu prtrpjeti naše seljakinje kod prodaje mljeka. Da se uzdrži u milosti kupovnica i da joj ne uzkrati kupnju mljeka, morade joj donasati koje-kakve darove ili morade u sniženju cieniu. Ju mislim za sjegurno, da bi to prestalo, kad bi se u Pazinu ustrojila mljekarna ili mljekarska zadruga. Pazinu i okolici bi se mnogo pomoglo uredjenjem jedne mljekarne. U zadnje vrijeme uredio je župnik veleč. g. Grašić u Bernu lakvu mljekarstvu, ali samo za malenu podobčinu Beram, koja i liepo napreduje. Nebi se moglo uzeti sve podobčine u obzir, jer se sve tim ne bave, ali bi se mogla uzeti ciela

čitanka za odrasle abecedarce dobiva se kod Franje Anderliča u Zagrebu, — a može se dobiti u svim knjižarama u Zagrebu uz cieniu od jedne krunice, a s poštom 10 filira više. —

Zgoda je sad liepa dana, a vidjet ćemo, kako će je znati naš narod upotrebiti. Svaka bi kuća trebala imati ovu zgodnu čitanku, pa se osobito mole čitači „Seljaka Marka“, da ovu čitanku što većma prošire među naš seljački svijet, — a to tim više, što je ovo namisao „Seljaka Marka“, da se na temelju „krsta i ošenaša“ može svatko lahko naučiti čitati i pisati. —

Ovo nije pripovijetka već je to božja prava istina; jer je Franjo Anderlič ovim načinom naučio već mnoge vojnike i druge iz gradjanskog staleža, da su za 10 dana mogli iz molitvenika čitati. Ovi sretnici, koji su se naučili za tako kratko vrijeme čitati i pisati ne mogu se dosta zahvaliti Anderliču na njegovoj dobroti. — Isti Anderlič uredjuje vam već četiri godine „Seljaka Marka“ pa je on svakako pokazao, da on voli seljački i radnički stalež.

okolica Pazina, dio Lindara, Novašćinu, Zarečje i spojiti Beram, te ustrojiti mljekarnu u Pazinu, koje bi onda rasprodavala sama mljeko. Na ovaj način nebi trebalo, da svaka pojedina seljakinja nosi proizvod u Pazin, već bi se stvar lahko zajednički opravljala bez velikog gubitka vremena, a i bolj. bi rasprodavali mljeko.

Kod ustrojenja ovakvih društava trebalo bi malo uzeti u obzir i mjestne okolnosti, pak ne raditi sve po jednoj šabloni!

Na ovaj način dalo bi se seljačtvu dosta pripomoći u recenim podobčinama, koje su većinom u nizini i koje koje prilično blaga, dočim im drugih domaćih životinja manjka; manjka zato jer ljudi nemaju obsežnih pašnjaka. Još su ovi razlozi, koji bi smetali dobromu napredku u mjekarstvu a i u obće, što se tiče govedarstva, što ne ima u pazinskoj okolici dobre i dovoljne hrane za goveda i što ljudi ne goje goveda racionalno.

Počeli su već prilično seljaci raditi sa umjetnim gnojem, jer je seljaka za lakvu stvar lahko predobiti. Ovdje se može seljaku praktični dokazati uspješno djelovanje umjetnog gnojca i kasnije. Onda se ga lako prene iz njegovog konservatizma, i to je najbolji način po kojem se našega seljaka predobije za svaku pametnu novotariju, a da je to tako, o tom bi nam znao koješta kazati i g. putujući učitelj Trampuz.

Malko sam znao stranpućice, ali mislim, da nije na štetu. Stvar bi se dala izvesti, samo bi se naši ljudi morali pobrinuti za čovjeka, koji bi s tim ravnao i brinuo se za druge potrebite stvari.

Do sada je bio izgovor, ne mamamo ljudi. Eto sada imademo gimnaziju u kojoj se uzgaja naša uzdanica. Onda izaberimo iz nje mladiće i pošaljimo ih u strukovne škole, jer i tako bit će mnogi na čudu poslije izpita zrelosti, kojim će putem udariti, pošto će većini faliti novčanih sredstava.

I „Gospodarsko društvo“ u Pazinu ne uspeva kako bi moralo, jer nemamo ljudi, koji bi imali za to znanja i vremena. Ne može se za sada ni toliko prigoarati, pošto naši ljudi nemaju zato potrebnih zgrada. Ali izričem nadu, da će se i tomu doskočiti iz „Narodnog doma“, jer u novim prostorijama, sakupit će se i nove sile, pa će se više toga učinili na narodnom polju. nego li se je učinilo do sada!

Gospodarsvena pitanja zauzimaju danas u životu naroda prvo mjesto, o čemu smo svi uvjereni. Pravo uzevši, bijahu ista vazda odlučna, samo se to nije svestrano uvidjalo. Danas znamo, da ono što zovemo politikom, nema temelja, ako se neoružava i na materijalnom dobru, i da će patriotizam bez blagostanja brzo malaksati. Uredjeno gospodarstvo je jedno od glavnih pitanja svakoga naroda, pa sam radi toga stalan, da bi mljekarstvo i dobro vinogradarstvo sa valjanim pivničarstvom oslobodilo od neprijatelja narodnih naše seljake na Pazinštini.

Naši prvaci, naši svjestijji rodoljubi, morali bi svako toliko pohittiti među narod i podučiti ga o političkom stanju i o gospodarstvu i popitati se neposredno za njegove tegobe.

A što rade naši djaci? U liepom su broju, ali slabo se znade za njih u javnosti. Na sveučilištu u Zagrebu i Beču imadu svoje klubove. Ti klubovi postoje već 3 godine, svakoga tjedna imadu po jedan sastanak, na kojem je po jedno predavanje, a onda se vode ozbiljne razprave o istarskim, hrvatskim i slovenskim prilikama. U domovini rade nešto, ali ne toliko, koliko bi mogli i prema ozbiljnim prilikama morali.

„A da mladež izvede ono što zaključio, hoće joj se poticanja i podupiranja sa strane drugih čimbenika, osobito obćina, javne stampe, zastupnika, društava, u obće inteligencije. Ako se mladež prepusti sebi ili ako se njezini poletni pothvatli susretaju

sa nepovjerenjem ili čak sa ravnodušjem, što u nas nije riedko, sasvim je npravno, da nam od najboljih namjera i pothvata omladinskih ne će narodu biti nikakve koristi.“ (Sloboda od 23./VIII.)

Svaki, koji nešto više znade i koji ima malo dobre volje i ljubavi za svoj narod, naći će sto prilika i načina, da svoje znanje po mogućnosti širi među narod. Osobito sada, kada još nad našim seljakom u mnogih stranah vlada duševna noć, u kojoj on luta, a ta se smrkava sve to više, gospodarstvena bieda postaje sve to ljucm, pa je samo tako razumljivo, da kod nas obstoje žalostne prilike, kojima treba da svi složno doskočimo.

Prosvjeta najsjajših slojeva pukih, jest predustav gospodarstvenom napredku. — Prosvjetljujimo dakle pak, pustimo, kako je Isus kazao, malene k sebi. Ili još bolje: sidjimo sami k malenim, k puku! Samo u prosvjeti puka je nas sviju spas. Prosvjetom k slobodi — duševnoj, gospodarstvenoj i političkoj!

Resolucija

priljučena na sastanku hrvatskih zastupnika na Rieci.

U ponedjeljak, dne 2. tek. sastase se — kako smo izvijestili — hrvatski zastupnici na Rieci, da viečaju o položaju, što ga imadu zauzeti Hrvati u sadašnjem kritičnom času u Monarhiji. Izvijestili smo o prvoj sjednici, a danas izvijestiti ćemo o dalnjem tečaju toga važnoga sastanka.

Utorak je nastavljena sjednica, koja je trajala u jutro od 9 do 1 po podne, pa od 5 do 10½ na večer. Razprava o predloženoj resoluciji bijaše vrlo živahna, jer su kod iste sudjelovali skoro svi prisutni. Nakon svestrane i temeljite razprave, primljena je sa 24 prisutna glasa i 7, koji su ovlastili na podpis, ova vrlo važna resolucija:

Povodom političkoga stanja, u koje je dospjela monarhija usljed krize u Ugarskoj, hrvatski zastupnici sastadoše se u svrhu, da zauzmu stanovište prema tome stanju i da označe pravac političkome radu hrvatskoga naroda u pitanjima, koja su neprieporna i svima zajednička, a neprejudicirajući načelnom stanovištu, na kojem vojuju u parlamentarnom životu, bilo kao pripadnici klubova, bilo kao pojedinci.

Hrvatski zastupnici drže, da su današnje javne prilike a Ugarskoj nastale usljed borbe, koja ide za time, da kraljevina Ugarska dođe postepeno do podpune državne samostalnosti.

Hrvatski zastupnici sm: traju tu težnju opravdanom već s toga, što svaki narod ima pravo, da slobodno i neodvisno odlučuje o svome biću i o svojoj sudbini.

Hrvatski zastupnici uvjereni su, da su oba naroda hrvatski i ugarski, ne samo s obzira na svoje historičke odnose, već još više s obzira na činjenicu neposrednoga susjedstva i na realne potrebe svoga života i međusobne samoobrane upućeni jedan na drugoga, te da se s toga ima izbjegavati svaki povod i uzrok međusobnom tvrēnju.

Polazeći s tih pretpostavaka, hrvatski zastupnici smatraju, da je njihova dužnost boriti se napredu sa ugarskim narodom za ispunjenje svih državnih prava i slobodina, u uvjerenju, da će rečena prava i slobodine biti od koristi hrvatskomu i ugarskomu narodu; a time će se udariti temelji trajnomu sporazumljenju obaju naroda.

Postignuće te svrhe, namijenjene oborotom koristi, uvjetovano je najprije reinkorporacijom Dalmacije kraljevinama. Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji, kojima već virtualno i pravno pripada.

Da se uzmogne pristupiti k ostvarenju reinkorporacije Dalmacije, treba najprije, da se odstrane današnji nesnosni parlamentarni i upravno-politički odnosi u Hrvatskoj i Slavoniji i da se uvjdu takovi odnosi, koji će odgovarati potrebama kulturne zemlje i zahtjevima ustava

i slobode, zajamčenim slobodoumnim ustavnim uredbama, kao što su poglavito:

izborni red, koji će omogućiti i obezbiediti biranje takovoga narodnoga zastupstva, koje će biti vjeran izražaj nespriječene i slobodne narodne volje;

podpuna sloboda stampe, ukinećem objektivnog postupka i uvedenjem porote za štamparske i političke delikte;

sloboda sastajanja, udruživanja i izražavanja misli;

ostvarenje sudačke neodvisnosti, zajamčene svakomu sudcu nepomoćnoću i neodgovornošću za svoja sudačka djela;

ustrojenje vanrednih instancija upravno-državnoga suda na zaštitu interesa i političkih prava gradjana proli upravnoj samovolji;

ustrojenje posebnoga suda za karnostnu odgovornost svih javnih činovnika radi kršenja zakona.

Hrvatski zastupnici uvjereni su, da se trajni sporazumak između naroda hrvatskoga i ugarskoga može postići najprije točnim i strogim vršenjem prava hrvatskoga naroda, sadržanli u postojećoj hrvatsko-ugarskoj nagodbi, te promjenom odnosa, što spadaju u područje posala, koji su danas u Hrvatskoj zajednički sa Ugarskom,

kao i sa zapadnom polom monarhije na način, da hrvatskomu narodu bude obezbiedjen samostalni politički, kulturni, finacijski i obće gospodarstveni obstanak i napredak.

Naravnim tečajem događaja odražat će se povoljno svaki napredak naroda u Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji takodjer i na odnose našega pućanstva, koje živi i u drugim zemljama, posebice u najizloženijem kraju, biva u posesirimi Istri.

Da se uzmogno provadjati i do ostvarenja dovesti ovdje istaknuta načela, težnje i zahtjevi, izabire se odbor od 5 zastupnika, koji će imati još i daljnji zadatak, da promiče i za rješenje pripravlja ina pitanja, koja su našim zemljama zajednička ili su od koristi obćoj narodnoj dobrobiti.

Iz sastanka hrvatskih narodnih zastupnika.

Rieci, 3. listopada 1905.

Predsjednik: dr Pero Čingrija.

Dr Roko Arneri — dr Ivan Banjavčić, Erasmo Bartić — Lovro Borčić — dr Melko Čingrija — dr Ante Dubilić — dr Eduard Grgić — dr August Harambašić — dr Nikola Katnić — Milan pl. Kiepack — dr Pero Klaić — dr Ivan Majstrovčić — dr Ivan Mangjer — dr Ivan Marović — Vicko Matas — Vicko Milić — Antun Radić — Mato Radimiri — Nikola Ribičić — Cvjetko Rubetić — Ivan Šasel — dr Ivan Štambuk — dr Ante Tresić-Pavičić — dr Ante Trumbić — Grga Tuškan — Antun Ucović — dr Fran Vrbanić — dr Adam Verona — dr Božo Vinković — Stjepan Zagorac.

Politički pregled.

U Puli 11. oktobra 1905.

Austro-Ugarska

Dne 6. o. m. odročeno je zasjedanje carevinskoga vieća do mjeseca novembra t. g. dok budu zasjedali zemaljski sabori. Carevinsko vieće zasjedalo je jedanaest dana ali za to doba nije razpravljeno nijedno iole važnije pitanje. Vlada je sazvala ovaj put carevinsko vieće, da označi svoje stanovište glede revizije austro-ugarske nagodbe. Najglavnija razprava vodila se je o izvaji ministra predsjednika glede položaja u monarhiji. Za te razprave označili su svi govornici svoje stanovište naprama vladi i prema drugoj poli monarhije. Vlada je mislila, da će se mogli izabrati deputaciju, koja bi imala sa deputacijom ugarskoga sabora pripraviti gradivo za reviziju austro-ugarske nadodbe. Međutim do tog izbora nije došlo, ponajpачe iz razloga, što traje u drugoj poli monarhije kriza t. j. što ugarski sabor nije u stanju, da izabere jednaku deputaciju.

Prigodom razprave o izvaji ministra predsjednika izbila je na javu neka jedno- Nastavak u prilogu.

ušnost u zahtjevih, da se revidira austro-ugarska nagodba i da se drugo popli monarhije nesaglasije više u našem popustati, već dapače od nje tražili veći prinos za zajedničke potrebe.

Drugo važno pitanje, o kojem se je za netom minulog zasjedanja razpravljalo, jest predlog o preinaci izbornoga reda, ili zahtjev, da se uvede obćenito tajno izborno pravo. Pronajenu izbornoga reda ne traže više samo zastupnici poltačalni i zanemarenog radništva t. j. socijalni demokrati, već se za to izjavljuju i zastupnici drugih stranaka. Tako je prvak njemačke konservativne stranke dr. Ebenholz stavio predlog, da vlada izradi bezodvlačno zakonsku osnovu, na temelju koje bi se na mjesto sadašnjeg krivičnog izbornog reda, uvelo obćenito tajno i izravno izborno pravo; ta osnova neka se obzire na narodne, povijesne, gospodarske i društvene odnose u Austriji. Taj predlog ne zahtjeva jednakog izbornog prava za sve državljane, već ide za tim, da se i u buduće sačuva Niemcem neku nadvladu u tom obziru nad ostalim narodima. To bijaše jedini razlog, radi kojeg nisu česki i jugoslovenski zastupnici glasovali za pretnost predloga.

Dne 8. o. mj. bio je u Beču sastanak stranke, koja propovijeda misao o „Velikoj Austriji“. Ustrojen bijaše posebni odbor za čitavu monarhiju, koji ima stupiti u dogovor sa Hrvatima i sa ostalim plemenima u Madjarskoj. Taj poduhvat naperen je protiv madjarskim težnjama za slobodu i neodvisnost od Austrije. Značajno je pri svem tom, da se traži sada pomoć kod Hrvata i kod ostalih nemadjarskih narodnosti u Ugarskoj, dočim se je baš Hrvate i ostale narodnosti u Ugarskoj od strane Beča t. j. od strane Niemca predalo na milost i nemilost Madjarom.

Hrvate poznaju koli u Beču toli u Pešti jedino tada kad im naraste voda do grla, inače nisu im za drugo nego da im robuju, plaćaju porez u novcu i u krvi. Upravu radi toga imali bi Hrvati dobro otvoriti oči i nedati se više zlorabiti niti od Beča niti od Pešte, već jednom za sebe misliti i raditi. Bez stalnih i čvrstih garancija nebi imali iz nevolje pomoći nikomu, jer će im se inače dogoditi on, kako im se uvijek do sada događalo t. j. da su ih saveznici rinuli u kuć kad ih više nisu trebali.

Ministar unutarnjih posala grof Bylandt-Rheidt primio je prošloga čedna deputaciju dalmatinskih zastupnika, u kojoj su bili: Biankini, Ferri, Klaić, Ivčević, Perić i Zalforn. Deputacija je zamolila ministra, da jezično pitanje riješi prema potrebama pučanstva. Ministar je izjavio, da je rješenje skoro gotovo stvar. Vlada još jedino čeka na izjavu nekih predstojnika zanimanih ureda i nada se, da će sve radnje do konca novembra biti gotove i onda će vlada staviti svoje predloge.

U Banovini vodi se žestoka novinarska borba radi rietčkog sastanka i odnosne resolucije, koja bijaše prihvaćena. Vladini i Beču prijazni listovi napadaju žestoko resoluciju predbacivajući stvoriteljem resolucije, da su se predali na milost i nemilost Madjarom ili čak da su izdali hrvatski narod. Nedaleka budućnost pokazati će nam da li bijahu na pravom putu prijatelji Madjara ili zagovornici Beča.

Srbija

Srbske službene novine proglasile su kraljevu naredbu, kojom se sazivaju narodna skupština za dne 14. o. mj. u prvo redovito zasjedanje. Na početku predložiti će se narodnoj skupštini na rješenje svi oni zakoni, kojima se posredno ili neposredno pomaže narodno blagostanje.

Kralj Petar i kraljević Gjorgje krenuli su jučer posljednje podne u Čupriju na velike vojničke vježbe. Vratiti će se u Biograd u subotu dne 14. o. mj., te će prisustvovati otvorenju srbskog sveučilišta u Beogradu, koje se otvara svečurim načinom dne 16. o. mj.

Bugarska.

Knez Ferdinand odputovao je ovih dana u Ugarsku, odakle će pak u Pariz. Posljednjih dana počinile su grčke razbojničke čete u Macedoniji bezbroj razbojstva i nasilja. Iz Tesalije javljaju, da grčke čete snuju navalu na kucovlahe. Rumunjski poslanik Lahovary zamolio je odmah od turske vlade zaštitu ugroženog stanovništva, te je vlada obećala, da će poduzeti sve mjere sjegurnosti.

Ovih se dana sastali kod austro-ugarskog poslanika baruna Calice u Carigradu na konferenciju svi poslanici, da rizičaju na konferenciju svi poslanici, da rizičaju kakove će dalje korake poduzeti protiv turskoj vladi međunarodnog financijalnog nadzora u Macedoniji, čemu se turska vlada do sada odlučno opire.

Rusija.

Iz Petrograda javljaju, da je akoro stalno, da će grof Witte postati ministrom unutarnjih posala, koji da će provesti velike promjene u upravi.

U Moskvi je u subotu buknuo štrajk slagara, koji je zauzeo silne dimenzije. Oko 1000 slagara počelo je demolitirati tiskaru „Moskovskaja Vjedomosti“, dok su drugi slagari navali na druge dvie tiskare, koje nije atražilo vojsništvo. Na ulicama došlo je do velikih izgrada. Dok su koci zastojali, da uzpostave mir, padne iz obćinstva jedan hilak, koji je na mjestu usmrtio jednog oružničkog častnika, a u isto je vrijeme kamenjem ubijen jedan redar, na što je došlo do sukoba, pri kom su mnoge osobe ranjene. Tek na večer uspelo je redarstvu uzpostaviti mir.

Ministar izvanjskih posala grof Lambudorf poslao je austro-ugarskom poslaničtvu notu, u kojoj javlja, da Rusija po zakonu nije dužna, da plati odtetu inozemcem ili domaćim, koji su prigodom nemira pritrpili kakvu štetu.

Iz carevinskoga vieća.

Beč, 8. oktobra 1905.

O izjavi ministra predjednika razpravljalo se je i netom prošloga tjedna. Dakako da se je pri tom svega i svašta govorilo.

Kako sudi dr. Lueger.

Dr. Lueger govorio je najprije kao načelnik grada Beča, da odbije njeko napadaje zastupnika Schuhmaiera na Bečki magistrat. Ona je govorio proti socijalnim demokratom. Oni su sami rekli da su republikanci, a kao takve se nebi smjelo trpjeti u monarhiji u kojoj su svečano obećali vjernost cesaru. Rekao je da kamarile nejma, i uzeo u zaštitu nadvojvodkinje u parlamentu napadnute. U jednom, reče, slažem se sa Schuhmaierom, koj je izrično kazao: „Bečki dvor nije još nikad uzeo stanovništva prema Ugarskoj, kralj Ugarske je uvijek jači od cara austrijskoga. Sa klikom u Ugarskoj sada vladajućom nije moguća nugoda. Kliku je uvijek držala sa neprijatelji dinastije. Družila se s Turci, Francuzi, Talijani, Prusi, sa svakim protivnikom dinastije i Austrije. (A pri tom su Madjari uvijek pogodovani bili. Op. dop.) Magjari hoće svoj zapovjedni jezik u vojski. O tom bi se dalo govoriti. Al oni bi htjeli da mi njihovu vojsku plaćamo. Nadalje hoće da obladaju vanjskim odnosjima. I to bi htjeli da njim mi platimo. Oni bi htjeli da njim otvorimo medju za agrarne produkte, a da pri tom trpe naši agrarci. Na to sve valja doviknuti s naše strane: mi ne platimo. Vlaućujući Magjari bi htjeli personalnu uniju, al za tu trebalo bi mnogo međusobnih pitanja urediti. Proti madjarskoj objestnosti drugoga sredstva, nego da se u Ugarskoj oslobode narodnosti. Nije li nečuveno, da su one narodnosti, koje su caru vjerno služile, koje su za nje svoje imanje i krv žrtvovali, koje su za dinastiju u smrt srtale, da su te narodnosti nečuvenim načinom potlačene i Magjarom kao žrtva kačene? (A da li je Austrija drugčije radila i radi? Op. ur.) Nemora li se reći: Za Boga miloga! Gdje bijaše pamet vla-

dajućih, da nisu opazili, da će što takva dovesti do najgorih posljedica? Narodnosti valja osloboditi od mreže koja jih laće. Sa Njemci, Rumunji, Rusini, Hrvati, Slovaci stalno ćemo se sjediniti. Stalno je takodjer da će se samo tako izpraviti teška nezahvalnost koja se je poćinila na tih narodnosti. Narodnosti pako mogu se osvjestiti jedino na temelju sveobćega, jednaka; izravna i tajnoga izbornoga prava, sjedinjenoga sa izbornom dužnosti i izbornom slobodom. Nego zakona za to, kao nit pravednoga zakona za narodnosti, nit postenoga poslovnoga pravilnika, nit lijednoga malo vrijednijega zakona nemože stvoriti ni ovaj parlament ni onaj preko (u Ugarskoj). Oba valja raspustiti i okirati izborni zakon, po kojem bi se uvelo sveobće, jednako, izravno i trajno pravo glasa. Tad će narodnosti kao i balkanske državice opet pouzdanjem na nas gledati, i carstvo biti opet jako.

Što kažu Česi.

Mladaček dr. Ladislav Dvorak hoće da izpita djela Gauscheve vlade. Što su Njemci zahtjevali, to je izpunio, najme odstranjenje českih paralela iz Opave, i briga za uzgoj njemačkih sudackih činovnika. Što su Česi zahtjevali, to nije izpunila: nit je poduzela ustrojenje česke univerze u Brnu, nit je opet uvela česki uredovni jezik.

Rusin Romančuk veli, da se treba prema Ugrom jakim pokazati, i ne uvijek slušati jih nego diktirati njim; da će o sveobćem pravu glasa drugom prigodom govoriti, da treba stvoriti jezikovni zakon na temelju jednaka prava, da i Rusini hoće univerzu, i da u Galiciji nije pravednosti kako ju je Dzedušicki prikazao.

Radikalni Čeh Klofač tvrdi da u svem i posvud u monarhiji anarhistični odnosaji vladaju. Nigdje nema prava ni pravednosti. Svemu su krive vlade. „Kamo se mora doći, moja gospodo, sa javnim ćudoredjem, sa vjerom u državi, ako pred stavnik dinastije, koji bi morao državljanom sa sjajnim primjerom u svih kriepostih svielliti, svoja najsvetija obećanja neizpunjava i svoju prisegu krši? A što je činila uvijek vlada? Uvijek samo zlo Slavenom. Mi imamo dokaza, da je sadanji nosio krune direktno fanatični protivnik Slavena. Ta pozna se obćenito neke njemčke izreke, osobito onu, da bi radje obavljao poslove vratara kod vrata palače nje mečkoga cara, nego li da bude slavenski vladar, i da mi, dok je on živ, nećemo dobiti česke škole u Beču. Slično su čuli sada Slaveni i Ricmanjih prigodom njihove borbe za slavensku liturgiju. Ne samo Rim, nego glavno cesar da je zapriekom u tom pitanju. Dinastija traktirala je njemčke narode sistematično sa vritnjaci, dočim je sama izazvala prusku propagandu. To je plod 57 godišnjega vladanja sadašnjega predstavnika lotrinške (habsburške) nema faktično već davno kod nas) dinastije i njezihih savjetnika. Absolutizam je kod nas mnogo gori nego li u Ruskoj. Ako je istina da je „pravednost temelj država“, onda je i obratno istina: nepravednost vodi države u razsulo. A to se je kod nas dogodilo. Došlo je do anarhije, jer vlada ne bijaše nikad toli srčena, da bi stitila zakon i pravo. I sad kad je tako, kad u Ugarskoj vlada revolucija a kod nas kaos, sad nas poziva vlada da se svi ujedinito proti Madjarom. Slaveni su to već jednom učinili, krvarili su i umirali za dinastiju, a plaćeni su bili sa vritnjaci. Tko ljubi svoj puk, nesmie zabraniti takve zahvale, i dužan je Slaven odvrćati: od onakve ludosti. Govornik prigovara Njemcima što se mješaju u pitanje česke univerze, i zagovara sveobće jednako izravno i tajno pravo glasa.

Barun Morsey počeo je govoriti o odnosajih prema Ugarskoj, al su ga pretrgli Česi. Niau mu pustili govoriti, vičući, da se nesmie govoriti dok se u Brnu strijelja i ubija. Morala se je pretrgnuti sjednica. Za četvrt sata ponovila se je, Morsey je

mogao govoriti, a ministar unutarnjih poslova javio je, da nije istinita viest, da bi tko bio u Brnu onoga dana (3. oktobra) usmrćen.

Radikalni Čeh Choc veli, da nije kriza samo u Ugarskoj nego i u cijeloj monarhiji. Cielo carstvo i sva država je provizorna. Zakoni se neizvršuju nit od krune u zaštitu ne uzimlju. Car i njegovo ministarsko vieće nemaju srčenosti obvezati činovnike da budu pravedni. U českih zemljah ide se germanizacijom sve dalje. Jezikovni odnosaji u Sleškoj su grozni. Česki zastupnici sad par mjeseci miruju, al nemiruje Česki narod. On je do skrajnosti nezadovoljan.

Njemac barun D' Elvert hoće da obrani Njemce što su proti českoj univerzi u Brnu i što su dva dana prije obdržavali tamno protestnu skupštinu.

Mladaček dr Stransky pobija predgovornika, pa veli, da je ludilo predgovornikovo čak i bez metode. Dosad još nije došao ljudjak u ovu kuću, koji bi ho utvrdio, da su Njemci u ovoj državi bili toli. Jedva danas je došao. Iza toga dozajuje kakve se krivice Čehom na korist Njemca u Moravskoj čine, i tako bi bio čin pravednosti kad bi se u Brnu ustrojila česka univerza.

Kršćanski socijalni zastupnik Schraffel ruga se njemačkim „naprednjakom“ i liberalcem“, što su proti sveobćem pravu glasa i što su se digli proti svomu drugu, koji je za to pravo.

(Konac sledi).

Pogled po Primorju.

Puljsko-rovinjski kotar:

Ukinuće upravnog vieća u Premanturi.

Čitamo, da je zemaljski odbor ukinuo daljnje djelovanje upravnog vieća u Premanturi i povjerio vođenje posala upravnog vieća u Premanturi obćinskom glavarstvu u Puli.

Kao razlog tomu navadja se, što je to tražilo samo upravno vieće u Premanturi a preporučio municipij puljski i zato što vrlo slabe financijalne okolnosti ne dostaju a sve to više rastuće troškove uprave koje su na veliki teret obćinskog proračuna.

Neznamo a i malo vjerujemo u ove razloge, koje bi tobože sklonule slavnu junttu na ovaj korak, jer žalibože znamo iz iskustva, da su tobožnja dobroćinstvena djela naše junte isto što i darovi Danajaca a tim više u ovom slučaju gdje ima svoje prste puljska kamorra. — Nije li možda ovo već prva posljedica izasmrtni premanturskog paše?

Molimo naše prijatelje u Premanturi, da nas obavieste što je u istinu razlog ovom ukinuću.

Za ličnu dohodarinu.

C. k. kotarsko poglavarstvo u Puli javlja, da su izvadci iz naloga isplate o ličnoj dohodarini za godinu 1905 u smislu § 127 zakona o izravnijem ličnjem porezima stavljani na razgled poreznika kotara taksacije: „grad Pula“ od 11. do uključno 24 oktobra 1905 kod poreznoga odjela c. k. kotarskoga glavarstva u Puli.

Novi zapovjednik eskadre. Na mjesto nedavno umrloga kontreadmirala pl. Pietruskoga imenovan je zapovjednikom eskadre kente admiral barun Leopold Jedina.

Otvoreno mjesto. Za mjesto kancelarijskog asistenta XI. plateznoga reda kod c. k. okružnog suda u Rovinju, otvoren je natječaj. Prvenstvo za to mjesto imadu podčastnici c. i k. vojske.

Odlazak domobranske pukovnije iz Trsta za Pulu dne 30. sept. u 6½ sata u jutro odputovao je državnom željeznicom iz Trsta u Pulu pukovnijski stop, prvi batalijun i popuniteljna batalijunska eskadra domobranske pukovnije br. 5. Odlazeće vojnike pratila je do kolodvora glazba pješe. pukovnije br. 97. Na kolodvor je došao i brigadir general major Schemun sa više častnika, da se oproste sa odlazećim drugovi.

Lošinski kotar:

Iz Malog Lošinja piše zloglasni tamošnji „popridilo“ trčaskomku „Čufutulo“ da je tamošnje građanstvo, osobito pak dječstvo nautičke škole silno žalostno, ne toliko radi odlaska dvojice talijanskih profesora one škole, koliko radi dolaska dvojice profesora Hrvata i to gg. profesora Haračića i Meneghelli-a. Ovomu posljednjemu spočitava, da nosi talijansko prezime, pa da je ipak po čuvstvu Hrvat, pri čemu zaboravlja zloglasni popridilo, da je i njegovo ime čisto hrvatsko — pa ipak hoće da bude većim talijanom nego li kralj Viktor Emanuel — jer mu to meće račun!

Za novo parobrodarsko društvo. Primili smo ovaj poziv: P. n. gospodine! Odnosno na poziv od augusta t. g. potpisani obavješćuju Vaše Gospodstvo, da će se namjeravani sastanak za osnutak parobrodarskog društva obdržavati dne 18. oktobra t. g., a to u Kanajtu kod Punta, Početak sastanka u 9^{1/2} sati prije podne.

Vaše se Gospodstvo dakle pozivlje, da dodjete na ovaj sastanak, te se zajedno pobrinete, da bude broj i drugih polaznika što veći.

Punat, koncem septembra 1905. Žic Ivan pok. Antona Klaičić, posjednik i trgovac — Orlić Gavde p. Frana, posjednik i brodovlasnik — pop Ante Andrijić, narodni zastupnik — Žic Jakov p. Jurja, posjednik i brodovlasnik — Žic Niko sin Frana Klaičić, poduzetnik i obrtnik.

Voloski kotar:

Koncert „Istarsko Vile“ u Kastvu.

Od tamo nam pišu: Najavljeni koncert „Istarske Vile“, što se obdržavao u nedjelju 24. septembra bio je radi zla vremena slabo posjećen. Nu uza sve to njezin je i pjevački i tamburaški zbor izveo biran program na sveobće zadovoljstvo prisutnih.

Vele, da se na ovom koncertu nije ni toliko utjerato, koliko iznašaju za nj troškovi. A što bi pak bilo, da se nije u zadnji čas odklonilo vojničku glazbu!

Kad se sjetimo ovoga koncerta, sile nam u pero kojekakve opazke na račun kastavskih građana. Zar nije žalostno, što je gotovo sav Kastav kao za okladu brilirao na ovom koncertu svojom odsutnošću? Zar „Vila“ baš ni mrve ne zasluži pažnje sa strane građanstva? To je žalostno, a prežalostno je, što ima u našem gradu raznih javnih činovnika i druge inteligencije, a ca i ne govorimo o radničtvu, koji ili nikada ili vrlo riedko posjećuju zabave, što ih kroz godinu pridređuju pojedina mjesta društva. Mislimo, da nije dosta, da se mjeseciima prinosima ili ulaznicama podupire društva, nego držimo, da bi ih se i moralno moralo pomoći — svojom prisutnošću na zabavama.

Eto, baš kod zadnjeg koncerta naše „Vile“ bojali smo se, da će njezini članovi pred praznom dvoranom malaksati, a kad tamo, na naše udivljenje njezini su izvršujući članovi i članice i ovaj put kao i uvijek do sada zamjerno poživatnošću krasno izveli svoju zadaću. Evala im!

Često čuje se tužba okolišnih društava, da se Kastav slabo ili nikako ne odazivlje pozivu na njihove veselice i zabave. A što da pak reku mjesta društva, kad ima građana, koji vole gdje vani „trešetirati“, nego li dolaziti na njihove zabave?

Hoćemo li biti iskreni, moramo na žalost priznati, da ima u nas ljudi, koji se ni malo ne brigaju za naše mjesta zabave, a da ih u Kastvu nema ni toliko, „koliko prista na jednoj rući“, koji smatraju shodnim i u narodnom smislu potrebitim, da barem kadkad posjete po koju zabavu u okolici. Njima je više do svoje comodnosti, nego li do česa drugoga.

Sjećamo se liepo, kad je ono pred koju godinu pravila „Vila“ izletela u okolice, da se je taj njezin čin u novinama opetovno pohvalio. Pak što mislite, je li Kastav bio obnašao snodnim, da barem onom prilikom po grčkajki zadja medju puk? — A joki! Očim redovite dvojice

trojice, ostali su voljeli kod kuće krugljati. A poznato je da nije „Vila“ pravila izlete Bog si ga znao kamo u okolici, nego tek Kastvu pod nosom (Čikovići, Spinčići, Trinajstići itd.). Nego da se nebi pomislilo, te se je Kastav ipak u zadnje vrijeme opravio, spominjemo, da je kod ovogodišnjeg „Vilihog“ izleta u Matulje grad prisustvovao u kruglom broju od — 0. Kamo ćete ljepše priike, nego li je ovakva, da se zadje medju puk, kad se inače ne zalazi? Valja bo znati, da se kastavci vole držati svojih zidina, kao puž svoje kućice. Doduše zalaze njekeji nedjeljom i svetkom u okolici, al ne da se sa narodom potragovore, nego da se medju sobom pozabave.

Istina, Kastav je grad i danas obzidan, al ga ne diele od Kastavštine samo one priljave ruševine, nego i — kinezki zid. Žalostno, al istinito!

Iz Kastva nam pišu: Čudna stvar o kojoj imademo da vam pišemo. Niti da smo u kakvom velegradu, meso kod nas po 72—80 novčića kilogram. Kada je šta takva ovdje bilo; 40—48 obično, kasnije 60—72, a sada i više. A zašto? Jer moraju naši mesari da zamrdjelo meso ča bacaju, kaže se, da si njim svinje pitaju. Tko je kriv? Sami.

U gradu su dva mesara, jedan reži na drugoga kao pas na mačku. Svakoga petka pod večer ubije jedan i drugi kakovu „kravičinu“, volovine po njima nismo nikada vidjeli, kakva „krepačina“ ima da dostaje za tolike dane. Hoćeš u to vrijeme da mesa kupiš, odmjeri ti gdje hoće, ko da moraš, uzmi, nećeš li pusti. Bas ko da su ljudi za nje, a ne oni za ljude, pa da jedemo njihovu smrdeljnu.

Imademo i trećega mesara u selu Beliči ispod Kastva, koji će, samo tako napred, da malko nauči reda našu dvojicu u gradu gledom na kakvoću mesa, cieniu i snagu u mesarni, osobito koje u naše dvojice ko ni dlaka na zubi, da bježiš iz mesnice. Nema li zar oblasti, da u tome red učine.

Posvud u Kastavštini meso od 56—64, a naša dvojica u gradu 72—80. Ali došao red i na nje.

Imali smo ove nedjelje, dne 1. t. mj blagdan Majke Božje od Rčazarije, veliki sjajam poznat pod imenom „Kastavske bele nedjelje“. Vrieme liepo, nadošlo ljudi odat svuda ko mrava iz Rijeke, bližnjega hrvatskoga Primorja, Voloskog, Opatije; sve živo, krme radile sve u šestinast, produlo se sve „domaće“ vino, tako, da ga već pod noć nije bilo ni u nijednoj gostionici na Fortici, trgu, gdje se na otvorenu trzi. I hrane dakako tu prošlo, da ni ne rečeš. „Teplovruće“, t. j. pečenje janjevine na ražnju tržio mesar iz Beliči, izsjekao tako ciljih dvanajst glava. Naša dva iz grada ljutila se i tužila drugo jutro, kakvi da smo mi domaći ljudi, da radje tudjega podupiremo, oni ne prodali svaki ni 20 kilograma. Pravo im je, kako bi, kad imaš par koraka iz grada po izbor mesa, sve pošlo k Beličem i krečmari i pojedinci, a našoj dvojici ostalo nek si ga gleduju.

Pridomećemo, da bi morali prestati razni obziri, prijateljski ili rodbinski sa strane onih, koji imadu da u tome paze sa zdravstvenoga gledišta.

Takvi su obziri krivi i neredu na našoj pošti, tu je nastao pravi pravcati absolutizam. Upravo bezobzirno, bezobrazno postupanje naše poštemajstorice, narasilo je do vrhunca. Listonoša k tomu bio neko vrieme u redu, sada nam opeta raznaša listove dječurlija, na koju majstorica slučajno nailazi pred gradom. I brojave čak odnašaju djeca, pa ih onda majstorica nagradjuje sa 5 ili 10 novčića za pol i više ure vremena. Radi svojega škrtarenja u plaćanju listonoše, otišlo od nje toliko valjanih, koji su zdušno vršili službu, a ona onda iznajmljuje djecu.

Ta gdje su oni, koji bi morali da na to paze, tome na put stanu? Oblasti, uredi, gdje ste, upravo občinska vidiš i čuješ, a ti ni makac.

Obziri svakakvi ma stran i na rad jednom nek se red učini i ništa drugo no red.

Prilpravnice u Kastvu. Kako je nadošla nada, da će hrv. odjel učiteljski iz Kopra biti prenešen u Kastav, uzignuo se broj polaznika ovdješnje c. k. pripravnice, te ih ove godine imade do 20, dočim je nekoliko godina do sada bivalo obično četvero do petero. Prije jošje, dokle je naša pripravnica cvala, moglo se je nečemu nadati, te je bilo nekoliko koristi našim marnim gospodaricima, koje bi držale po jednog ili dvá djaka; ali od kada ih je spalo na tako maleni broj, odpala je i ta mala korist, te se naše gospodarice nisu niti nadale ničemu, jer su znale, da će sve k punici g. voditelja. Tu je bio pravi mali konvikt. Četiri, pet djaka, a g. voditelj vodi sve k svojoj punici. Ona ime svoju kuću, a on u njoj badava stan, ali zato dobiva od djaka. Nimalo brige, kada bi imala dovoljno prostorija, ali strpalo se obično četiri najmanje u malu sobicu, u kojoj bi najviše za dva mjesta bilo. Onoga petoga dalo se po milosti g. voditelja drugamo, jer u konviktu nema više mjesta. Gdje li je sve to stanovalo, spavalo, smjestilo se, ne znamo, samo znamo sve u toj sobici. Za prijašnjih učitelja pripravnice znalo se je nači svakojake zdravstvene propise, da nesmiju biti više od dva u jednoj sobi i svaki imati svoju postelju i mnogo toga. Zar ti propisi nisu imali da vriede i za sudanjega voditelja, zar za njegovu punicu ni ove godine ne smiju vriediti. U jednoj jedinjoj, maloj, niskoj i k tomu donekle podzemnoj sobici četvorica djaka. Školske prostorije propisu se prostrane, svjetle, zračne, nebi li to nekako imalo vriediti i za stanove djačke, kada ih imade dovoljno?

Na razmišljanje onim, koji imadu na to da paze.

Nered na kastavskoj pošti. Naša pošta kao da je od vajkada zakleta! Pod prijašnjim pok. Brozovićem dogadjale su se na pošti često razne neugodnosti, nego radi njegove mnogobrojne obitelji obično se zatvorilo jedno oko, a kudkud i oba. Nego i pod današnjom pošle meštricom nije baš osobito na boljem, o čemu svjedoče mnoge pritužbe u novinah. Čini se, kao da gospodja Donnaggio ima „carta bianca“. Znademmo za pritužbu na ravnateljstvu pošte i brojjava, u kojoj se izmjestu ostaloga navelo, da u našoj pošti neovlašteno posluje njezina gospodja majka. Pak znadeš što je ravnateljstvo odgovorilo? Ako smo dobro informirani, odgovorilo je, da to nije istina, akoprem gornju tvrđnju potvrditi će i vrabci na Podložji. Dapače, veli se, da se je neki gospodin izrazio, da neće Kastavci sa sviim pritužbama proti sadašnjem meštrici ništa poučiti. Mi pitamo gospodju meštricu, da nam kaže: tko je u nedjelju, 1. oktobra raznosio poštu — ili barem jutarnju? Eto, ako listonoša štrajkuje, jer da nije već — kako on tvrdi — sedam mjeseca plaćen, moramo mi, građani ostati bez naših poštanskih pošiljaka.

Naša pošta je sa timi listonošama baš nesretna, jer se svaki čas mienjaju, a to s razloga, što ih gospodja Donnaggio znade izrabljivati u kojekakve svrhe, koje ne spadaju u njihove službe.

Nedavno pisalo se u „Omnibusu“, da naš listonoša ne raznaša redovito listove, osobito pak po vanjštini. Na neki način dajemo mu pravo, kad znademmo, da od primljenih pristojba mora polovicu izručiti pošte meštrici. Molimo Vas gospodjo: mora li dšija listonoša po propisu izručiti Yem polovicu primljenih taika, što ih po vanjštini (svan sjedišta pošte) dobije? Je li istina gospodjo, kako se listonoše tuže, da Vi sami dadeš raznašati, na vašu korist recipise, kojih je pristojba veća, nego li ona od prošlih listova i dopisnica?

Molimo po stoli put slavno ravnateljstvo pošte i brojjava, da već jednom učini red i na našoj pošti. Valjda nije ni Kastav jošje od Boga zapuštena zemlja.

Narodni svatovi. Dne 8. o. m. vien čao se je u Opatiji poznati češki rodoljub i narodni zastupnik g. dr. Karol Baza, dražestnom gđjom Amalijom Jurkovićem, kćerkom opatijskog rodoljuba župana A. Jurkovića.

Dječje zdravilište (sanatorij) u Lovranu. Gosp. barun Sessler, poznati dobrotvor na Rieci, darovao je 25.000 K za uređenje dječje zdravilišta u Lovranu. Plemenito djelo plemenita muža. Esala mu!

Slavni naš pješnik i osobiti prijatelj istarskih Hrvata g. Ivan Trnaki poslao je kastavskom načelniku g. Jelusiću povodom njegove 25 godišnjice u službi naroda pod omotom: svoju krasnu knjigu „Učitelj Dobrašina“ novo izdanje od god. 1905. na kojoj je napisao ovu posvetu: Ivana Trnskoga Učitelja Dobrašina. Godine 1871. prvi put izdalo Svojeteroiminsko društvo. Sad 1905. po drugi put popunjeno izaslo troskom biskupa Pavla Guglera, kome je posvećena knjizica.

„Dječnome današnjem svečaru načelniku kastavskome Mirku Jelusiću, u velike vrijednu, da poput Dobrašina služi ugledu i poticanju. I pa da nam ga stavna dragi Bog još dugo pozivi!“

U Zagrebu na 29. rujna 1905. Odani Ivan Trnaki.

Porečki kotar:

Škola „družbe sv. Cirila i Metoda“ u sv. Luciji. Primili smo dobrotom naših rodoljuba iz Opatrijanske razglednice, koja predstavlja novu hrvatsku pučku školu, koju je podigla tamošnjem zapuštenom našem pučanstvu velezaslužna naša „družba“ i koja bijaše dne 5. o. m. svečanom načinom otvorena. Školska zgrada je, kako se dade suditi po vanjštini, vrlo ugledna i solidna zgrada, sastojeca iz prostrane školske dvorane na desnoj strani i učiteljskog stana na lijevoj.

Zahvaljujemo se tamošnjim prijateljem, koji se nas sjetile prilikom otvorenja onog narodnog, prosvjetnog hrama.

Koparski kotar:

Odgov legine škole u Homu. (Konac.)

No ostavimo za časak škole, pa pogledajmo, što veli zakon i pedagogija ili uzgojsovljive.

§ 1. državnoga zakona o pučkim školama veli doslovno ovako: Zadatak je pučke škole odgajati djecu čudoredno i pobožno, razviti u njoj duševnu snagu, dati joj nauke i umjeće, da se može dalje naobrazivati za život, udariti temelj za o dgov vrlih ljudi i članova ljudske zajednice.

Kako pa vrši legina škola ovaj zadatak? Kako odgaja djecu čudoredno i pobožno? Zar tako udara temelj vrlih ljudi? Ili možda vrijedi ovaj pravedni zakon samo za pokrajinske škole, a za legine ne?

Pedagogija ili uzgojsovljive je knjiga, koju su napisale mudri muzevi, muzevi, koji su jako dobro proučili djetinsku dušu. Ona veli, da se djeca moraju podučavati naprijue u svom materinskom jeziku, a tek onda, kad su već prilično vješta čitati, pisati i računati u svojem jeziku, mogu se i drugi koji jezik učiti, jer inače, mjesto, da se u djeci razum razvija, potamnjuje.

Tako i čine svi razumni ljudi. Pošiljaju djecu 3—4 godine u školu u svom jeziku, a onda, ako ih volja, u druge.

Da se razumijemo dakle! Taljani šiljaju naprijue u talijanske škole, Njemci u njemačke, Francuzi u francuzke, Englezi u engleske, Španjolci u španjolske itd., a i Hrvati bi morali u hrvatske. Humljani se pak toga ne drže. Ili su oni za jedan stupanj kulture napredniji od svih drugih naroda ili su — glupi. Bit će, da se toga ne drže i radi toga, jer misle, da ih legina škola ne stoji ništa. Da, da! A ovih deset hiljada kruna, što je zemaljski odbor ili junta podarila Legi! To svi znamo, a za drugo... Zar nije to vaš krvavo zasluženi novac? A što vaš jezik, vaša čast, Humljani! Nije ništa

o, bacati pod noge svoj jezik — jezik, koji bi morao biti svakomu najdraži. E, drugi moji, još ste put odabrali. Vaši pokojni stariji nisu ovako mislili ni radili. Oni nisu nazivali Hum — Colmo, kao što si sada, oni nisu selo Kolle zvali. „Calchiere“, nisu pozdravljali sa „Viva“, nego „Zivio“, ne „Buon giorno“, nego „Dobar dan“, ne „Salute amico“, nego „Zdravo prijatelju“, no „bona sorte“, nego „Bog daj sreću“ itd. A najveći zagriženci počeli su s djecom samo talijančariti. Kako su „Legovici“ govorili pred deset godina, a kako danas. Znašje, da kad budete ostari, djeca će vam se rugati, što govorite sa ženom i drugima u svojem jeziku, po naše, hrvatski. Humljani! Ako ste i stranpucice udarili, vratite se, još je doba, vratite se svojoj krvi i rodu, inače će vas djeca ili djeca vaše djece proklinjati u grobu.

Ta sami velite: Svaka kućica je dobra, ali nije kao svoja, — svaka majčica je dobra, ali nije kao svoja, a ja dostavljam: svaki jezik je dobar, ali nije kao svoj.

Humljani! Onim, koji vas od toga odvraćaju, recite ovako: Zašto Talijani u Trstu, Kopru, Poreču, Puli itd. ne šalju svoju djecu u naše škole? Nek oni pošalju u naše, mi ćemo u njihove, ako. Kad oni neće u naše, bogme ni mi nećemo u njihove. Pa zašto, zašto su nam dali ovu školu, a u Kalabriju ne, ne u Kalabriju, gdje bi im bila od potrebe. Znamo mi, znamo, zašto su nam je dali: da nas otuđje Bogu i rodu. Htjeli, da jednom postane više Talijana u Istri, pa da braću našu laglje gaze. Ali vjere mi, neće!

Tako, tako im recite, pa da vidite, kako će se od vas oparenim nosom odati.

Tebe, narod naš i vjeru svetu Htjede dušman, da u propast baci; Da, — a! naši narodni junaci Upropasti „Legu“ — hoće kletu.

Izvrješće i obračun za VII. upravnu godinu 1904. Buzetskog društva za štednju i zajmove*. Primili smo sa zahvalnošću gornje izvrješće, iz kojega vadimo sljedeće podatke.

Prometa imalo je društvo tečajem 1904. god. K 402.025 t. j. primitka kruna 190.546-31 i izdatka K 202.480-69.

Ulozi iznašali su 31. 12. 1904. god. K 260.586-72.

Zajmovi iznašali su 31. 12. 1904. g. K 288.545-95.

Čisti dobitak u god. 1904. iznosio je K 1286-62, od toga će odbor podieliti K 300 u dobrotvorne svrhe.

Rezervna zaklada iznašala je 31. 12. 1904. K 4878-76.

Članova ili zadrugara bilo je koncem god. 873; zadržani diovi iznašali su K 3492.

Ovaj obračun je bio pregledan od nadzornog odbora „Istarske Posujilnice“ u Puli i na glavnoj skupštini dne 29. maja 1905. odobren.

Franina i Jurina.

F. Al je Bog da lipo onim Karnjelijem redentosen i onim ljutim Sarenjokom, kad se čapd va njihove mrize oni „Vridni Hrvot“!

A ki je ta „Vridni Hrvot“?

A onisti, ki ih je rekā več lih Bartoldo. A, sada znou, ja, ki je to.

Is, Franne, onim Karnjelom će dat on još i svoju stamanju, a z onimi Sarenjoki se on vuče cili Božji dan, talijanari z njimi ka i Kalabrezi i kopa z njimi pod onim našim čovikom; ki se ne volja va blati, ka i krunjelska kompanija.

A e govori naš proposti puk?

Jur. Za njega se ne pita, njemu se davorog za sviću.

Fr. Ma mi se paro, da va Pazini i drugd još niki viruju temu „Vridnemu Hrvotu“, a kako je to?

Jur. A ovako: Ako pride k njemu ki naš čovik fureš, on mu da mižol dobrega vina i pokaze se z besidami, a kad je va Središće el drugdi, da morda jenu koronu za našu sožitad, (drugo je sve za Karnjele) i tako — rečeju na študijoni ljudi — obsjeni prostotu.

Fr. Ma ja znou, da je on nikiput balotā i z Hrvati.

Jur. A e još ne znaš, da Sarenjoki i Karnjele zapovedaju ovako: kada su balotacijon za Poreč el za Beč onda balotacije depešte z Hrvati ki ne čuju sejeno vašim volom imet deputata, hilite in takō još vime salbuna va oči i oni čuju vam povidat se, čopensaju od nas, a vi čete pak, kako i vaik, se nan povidat; a kada su balotacijon za komun el za patišariju, kad i naša manjadora, onda morate bit z nama, ko ne storite ovako, čemo Vas stavit subilo va foj.

Fr. A, tako je to! Sada kumpena razumim i, znako moreju ti Karnjele i Sarenjaki toat i za saki najmanji sakret odi Hrvati.

Jur. Pak još je još ena lisica z dugimi mustaćami, ka zno va Središću i drugdi inšepnjat forš kega od naših ljudi, a doma se drži ti Karnjele i Sarenjoki ka i pijan plota i pomore in plota još i Pikala. — A i sami ti Karnjele i Sarenjoki znoju nikipute čoro hrvatski govorit, kada in storaju „de oćo“ Vridni Hrvot i ta lisica.

Razne primorske vesti.

Sastanak hrvatskih i talijanskih zastupnika kod namjestnika. U četvrtak sastase se na poziv namjestnika g. kneza Hohenloha u njegovom uredu u Trstu odaslanici talijanskog i hrvatsko-slovenskog kluba na istarskom saboru t. j. gg. Bartoli, Bernali i Bubba s jedne, i gg. Spinčec, Laginja i Mandić s druge strane. Dogovor je trajao od 11 sati prije podne do 1 1/2 sati poslije podne.

Gosp. namjestnik je izjavio odaslanikom, da ne može sazvati istarski sabor ako ne dodje izmedju većine i manjine do nekakvog sporazumjenja. Glavnu je pri tom ulogu igralo jezikovno pitanje u saboru. Do nagodbe nije došlo, pregovori se vrše i nadalje, pa dodje li do željenog približenja obiju stranaka, sazvat će vlada istarski sabor oko 25. o. s. m.

Vjendanje. U Trstu vjentao se je slovenski rodoljub i pošt. oficijal g. Lavoslav Visjan s gđjom Marijom Poljakovom. — Naše srdačne čestitke sretnim novovientanim!

Podpis na resoluciji hrvatskih zastupnika. Riečku resoluciju hrvatskih zastupnika potpisala su 24 zastupnika osobno, a 7 odsutnih ovlastilo je na podpis, u svemu dakle 31 zastupnik.

Od potpisa su se ustegnuli svi hrvatski zastupnici Dalmacije na carevinskom vijeću: dr Ivčević, Vuković, Biankini, Perić itd. Tu je bečka ruka očito pokazala svoj utjecaj.

Naši zastupnici iz Istre nisu zato potpisali ove resolucije, što su u ovoj stvari nadležni bili da potpišu samo zastupnici iz Hrvatske i Dalmacije, dok oni dodjose na vijeće kao predstavnici hrvatskog naroda Istre, koja bar za sada ne može da učestvuje u akciji. Zato oni nisu ni bili pozvani na glasovanje, ali su na usta svoga govornika na konferenciji izrazili odobravanje političkom pravcu, koji zagovara primljeni zaključak.

Umirovljen. Čitamo u zagrebačkih listovih, da je bio umirovljen na vlastitu molbu i uz priznanje za njegovo ravno i marljivo djelovanje preč. g. profesor Mate Marušić, dugohjetni vjeroučitelj na velikoj kraljevskoj gimnaziji na Susaku. Velezaštonomu profesoru, koji je pomogao odgojiti i mnogo naših mladića iz Istre, kojima je bio vaza dobrim učiteljem i uslužnim savjetnikom, želimo iskreno, da bi dugo uživao plodove svoga uzornoga rada na prosvjetnom polju našega naroda.

Premještenja i imenovanja svećenstva u tršćansko-koparskoj biskupiji. Duhovni pomoćnik u Hruišci veleč. gosp. Ante Josip Budin premješten je u svojevstu župe-upravitelja u Sočergu, pošto je tamnošnji župnik veleč. g. Mihovil Šobar posao u mirovinu. U Hruišcu je poslan za duh. pomoćnika mladomisnik veleč. gosp. A. Arbanasich.

† Knez nadbiskup Jordan. Dne 4. o. m. preminuo je u Gorici naglo preuzv. g. knez nadbiskup Jordan. U 9 sati u jutro čitao je još nadošle spise i potpisivao pripravljene za odpremu, u 10 sati govorio je sa liečnikom a u 10 1/2 bijaše mrtav. Krčevi oko srca prekinuse život tomu odličnomu crkvenomu dostojanstveniku. — Za knezom nadbiskupom Jordanom žale iskreno koli Slovenci toli Talijani one nadbiskupije, jer bijaše dobar, blag i milostiv crkveni nadpastir, koji se je uvijek daleko držao narodnostnim prepirom i borbam. Po rodu bijaše Slovenac, po uzgoju Talijan, ali jednako pravedan i dobrohotan jednim i drugim. Viečni pokoj njegovoj plemenitoj duši!

Nasljednik goričtvog nadbiskupa Jordana.

Bečka „Information“ piše da je možda još prerano danas govoriti o nasljedniku pok. goričtvog nadbiskupa Jordana, ali međutim konstatuje, da se govora sa raznih strana, da će Jordanov nasljednik postati tršćanski biskup Dr. Nagl. Ako se ta viest potvrdi, može se nadbiskupiji čestitati na ovom izboru.

Da li će nadbiskupija gorička ili bolje tamošnji Slovenci biti usrećeni ovom stečevinom, znade svatko da neće, ali hrvatski i slovenski narod u Istri svakako će sebi čestitati kad ga presvjetli Nagl ostavi.

Kapitularnim vikarom za Goričku nadbiskupiju bijaše izabran nakon smrti kneza i nadbiskupa Jordana, kanonik onog kapla preč. g. Ivan Wolf, ravnatelj nadbiskupske pisarne.

Imenovanje. Gospodin Ante Dukić, učitelj na pripravnici u Kastvu, imenovan je učiteljem vježbaone u Gorici. Čestitamo!

Ostava člana talijanskog političkog društva „Patria“ u Trstu. Na skupštini članova i pristaša talijanskoga političkoga društva „Patria“ u Trstu, održavanog koncem prošloga mjeseca u jednom kazalištu, izrečeno je odobru toga društva nepovjerenje tim, što bijaše prihvaćena jedna

djaka resolucija, kojom se odsudjuje djelovanje rečenog odbora i tršćanskih zastupnika na carevinskom vijeću. Radi toga je dao sav odbor druživa „Patria“ ostavku. Njega je slijedio u tom hvalevrednom prijemu i zastupnik Seamargana.

Krunski prinosi za Družbu sv. Cirila i Metoda.

Klub Cirilo-Metodijskih zidara pokrenuo je važnu akciju za naš narodni napredak. Ovaj klub naumio je naime u svim hrvatskim krajevima sakupljati od svake osobe prinose od jedne krunice na godinu u korist hrvatske stvari u Istri. Ovako unišli novac upotriebit će klub „Cirilo-Metodijskih zidara“ na koncu godine u najvećoj mjeri za Družbu sv. Cirila i Metoda. Kad bi prinosi bili obilni, tada bi dobili i druga narodna društva jedan dio tih prinosa u svoje svrhe. Čitatelji će se sigurno sjećati poziva Družbe sv. Cirila i Metoda od mjeseca maja, iz kojeg izbjaha žalostna činjenica, da je Družba prošle godine imala manjak od 25.000 K. S toga se tim više preporučuje svakom rodoljubu da priskoči u pomoć Družbi. Do sada se je prijavilo samo malo povjerenika za sabiranje krunskih prinosa, s toga se umoljavaju svi, koji se hoće posvetiti ovoj rodoljubnoj zadaći, da svoje adrese pošalju klubu „Cirilo-Metodijski zidari“ u Zagrebu, koji će im priposlati sabirne arke i dati potrebite upute.

Razni prinosi:

Za Družbu sv. Cirila i Metoda priposlase preko naše uprave:

Presv. g. Filip Nakić, biskup spljetski daruje K 25 za družbino zabavište u M. Lošinj.

G. Vinko Puharić, sakupio je K 8 u rodoljubnoj kući g. Josipa Prebilića u Pasjaku i to prigodom sv. Mihovila.

G. Niko Pajalić, učitelj u Berseču, šalje K 5, sakupljenih prigodom oprostine plesne zabave.

Ukupno danas . . . . . K 38—
Na račun ove g. izkazanih . . . 1361-48

Sveukupno K 1399-48

Djecomu prip. društvu u Pazinu priposlao preko naše uprave:

G. Vinko Puharić K 8, sakupljene u kući g. Josipa Prebilića u Pasjaku.

Ukupno danas . . . . . K 8—
Na račun ove g. izkazanih . . . 172-80

Sveukupno K 180-80

Javna zahvala.

Na mnogobrojnih čestitkama k mojoj 25 godišnjici kod kastavske občine ja se svima najsrdačnije zahvaljujem i pozdravljam sve što srdačnije, vrućom željom neka svima dade Bog krepko zdravlje i sve što si od srca žele.

Zahvaljujem napose slavnom pjevačkom društvu „Istarske Vile“ u Kastvu za priredjenu serenadu u večer 29. pr. mj. i preslavnom starini pjesniku Ivanu Trskomu na ugodnoj uspomeni tom prigodom darovane mi njegove na novo izdane zlata vrijedne knjižice „Učitelj Dobrasni“. Živili!

KASTAV, dne 2. oktobra 1905.

Kazimir Jelašić, obč. načelnik.

Javno priznanje

osiguravajućoj zadrugi „CROATIA“ u Zagrebu, koja je moju štetu od 28. p.m.j. savjestno procjenila i otpadajuću mi odštetu

Kruna 2800—

odmah u gotovom isplati.

SAMOBOR, 2. listopada 1905.

Za Miju Jakopca

Josip Jakopce v. r.

Osiguravajućoj zadrugi „CROATIA“ u Zagrebu, koja je našu štetu savjestno procjenila i otpadajuću nam odštetu u iznosu od

Kruna 4138-50

kulatno u gotovom isplati.

U BRODU n/S., dne 1. oktobra 1905.

C. A. Vachany i sin v. r.

Ljubiteljima kakaa i čokolade naitoplije preporučujemo:

Johanna Hoffa

Kandol-Kakao

Koli posjeduje neimaju sadržan masti, pa je bolioč toga naitakže probaviv, ne proćuduje nikada sadobno, pa je akonrem vanredno jeftin, ipak najokusnijega tuka. Pravi je samo sa imenom Johanna Hoffa i sa naštim znakom „lave“.

Omoti od 1/2 kg 50 Siltra . . . . . Može se svagdje dobiti.

Kemički istraženo, uz to oblastno za kožu neškodljivo pronadjeno

Vlasi uništujuće sredstvo odstranjuje kod ženskinjah ne- liepe i dosadne

Vlasi na licu temeljito sa korjenom le čini kožu (teint) svježnu, nježnu i gladku. — Čistina K 7.—

Odprema svazamo

L. SCHMIDKE, Budapest, VII., Nyár-utca 18.

YDROVA TVORNICA JESTVINA U PRAGU VIII.

PROIZVADJA I PREPORUČA: YDROVU ŽITNU KAVU (VEČ 10 GODINA U PROMETU). ○○○○○○

PRIDODATAK ZA ČORBU (JUHU) SA ZNAKOM „YDRA“. ○○○○○○

ZAČINI ZA ČORBU (JUHU) (GRASKOVI, LEČINI, GLJIVINI I RIŽINI).

POVITICE (OBLATNE) (SPECIJALITETI: DÉSSERT „BELIKAT I S MASLACOM). ○○○○○○○○○○○○

PJENUŠAVE BONBONE „AMBO“. MIRODIJU ZA KOLAČE „BUHTIN“.

NAČINITE POKUS! KOLEKCIJU SVIH PROIZVODA ZA 3 K 20 F.

Oglas natječaja.

Odbor „Narodnog doma“ u Pazinu, koji leži na najljepšoj poziciji grada te imade udobne i ukusne prostorije za hotel, restaurant, vrt, staju, otvara natječaj za mjesto hoteliera - restauratera.

Molbe imadu se predložiti gorespomenutom odboru do 15 t. mj. i istim treba priložiti eventualne potvrde usposobljenja za posao hoteliera - restauratera i poznanja hrvatskog ili slovenskog i drugih u ovom kraju običajnih jezika.

Narodni dom otvara se po prilici početkom decembra t. g.

Potanje obavjesti i dogovori mogu se imati svakodobno kod odbora.

PAZIN, dne 1 Listopada 1905.

Odbor „Narodnog doma“.

Svoji k svojim!
Skladište pokućstva
goričko-solkanske
stolarske zadruga

(prije Antun Geraič)

TRST

Via di Piazza vecchia 1, polak crkve Sv. Petra

Tvornica sa strojevnim obratom.

Pokućstvo izradjuje se samo u peći izsušenim drvom.

Konkurencija izključena. — Za solidnost se jamči.

Prodaje se također uz mjes. odplatu.

Zastupstvo u Trstu, Splitu i Aleksandriji

Ilustrovani cenici se šalju na zahtjev.

Narodna tiskara i knjigovežnica J. Krmpotić i dr. u Puli.

Via Giulia, 1.

preporuča:

1. Tiskanice za obštine.

1. Skrizaljka o izkazu epidemije. 2. Svjedočba za oprost od prisutne službe. 3. „Omnibus“ tiskanice (skrizaljka bez teksta u glavi za svaku porabu). 4. Izkaz i svjedočba za djake. 5. Ista u talijanskom jeziku. 6. Molba za oprost od prisutne službe. 7. Ista sa svjedočbama. 8. Inventar aktivni glava ili uložci. 9. Inventar pasivni glava (uložci). 10. Inventar mobilni glava ili uložci. 11. Izkaz odgonitbenih troškova. 12. Slanje ukamaćenih glavica. 13. Izkaz o promjeni prebivanja neaktivnoga vojničtva (glava ili uložci). 14. Izkaz i svjedočba za djake i molitelje. 15. Popis izbornika (glava ili uložci). 16. Glasovni izkaz i 16. a) Kontrolni izkaz za obštinske izbore. 17. Dnevnik dohodaka i troškova. 18. Glavna knjiga. 19. Pomocni dnevnik. 20. Zapisnik podnesaka (glava ili uložci). 21. Proračun, glava. 22. Proračun, uložci. 23. Zaključni račun, glava. 24. Zaključni račun, uložci. 25. Zapisnik o razgledu mrtvaca. 26. Ogladni listić o umrlih. 27. Obiteljsko-obavjestna skrizaljka. 28. Skrizaljka o cieni govedje krme. 29. Zapisnik kaznenih prestupaka. 30. Prilog zaklj. računa (glava ili uložci). 31. Izkaz nadnica. 32. Zapisnik soli. 33. Prijavni i pregledni list za oprost poreza kod početka rakije za svoju porabu. 34. Obštinska svjedočba za bolnice. 35. Knjižice za kuponi za doznacbu soli.

Pisače i risače potrebštine.

2. Crkvene tiskanice.

1. Fides Nativitatis et Baptismi. 2. Fides Mortis. 3. Fides Matrimonii. 4. Testimonium status liberi. 5. Testimonium denunt. matrimonialum. 6. Nota pro instituendis denuntiatis. 7. Inventar (glava ili uložci). 8. Račun (2 arka). 9. Izvadak računa. 10. Izkaz glavica (glava ili uložci). 11. Izkaz stalnih i promjenj. zakupina. 12. Izkaz uplaćenih i zasnih parbenih troškova. 13. Dnevnik dohodaka i troškova (glava ili uložci). 14. Izkaz povećanja ili umanjenja imetka. 15. Status animarum. 16. Liber baptizatorum. 17. Liber defunctorum. 18. Liber matrimoniorum. 19. Liber confirmatorum. 20. Namira vrhu kamata obligacija. 21. Zapisnik podnesaka. 22. Obiteljsko-obavjestna skrizaljka.

3. Tiskanice za škole.

1. Ljepopisnice. 2. Zadaćnice. 3. Risanice. 4. Satnice. 5. Molba za oprost od školarine. 6. Pregled mjesečnih školskih znanstaka. 7. Razrednica. 8. Tjednik. 9. Glavni imenik. 10. Matice. 11. Imovnik ili inventar. 12. Popis školske knjižnice. 13. Izkaz izostataka. 14. Zapisnik podnesaka. 15. Školske vesti. 16. Svjedočba. 17. Odpustnica. 18. Odlaznica. 19. Imenik po alfabetu; daje slijedeće po zakonu 31./7. 1895. za Istru, i to slijedeće obrazce: 20. A k § 1. 21. B k § 2. 22. C k § 3. 23. D k § 4. 24. E k § 4. 25. F k § 4. 26. G k § 5. 27. H k § 7. 28. I k § 9. 29. M k § 12. 30. L k § 12.

4. Tiskanice za društva za štednju i zajmovo te štedionice.

1. Doznačnice. 2. Zadrugne knjižice. 3. Štedioničke (uložne) knjižice. 4. Zadužnice. 5. Molbe za zajam. 6. Dnevnik blagajne. 7. Knjiga dužnika. 8. Knjiga članova. 9. Knjiga zadrugnih dielova. 10. Knjiga uložaka za Raiffeisenovce. 11. Knjiga uložaka za obštine štedionice. 12. Doznaka za primlak. 13. Doznaka za izdatak.

5. Tiskanice za gospod. društva.

1. Dnevnik blagajne. 2. Knjiga vjerovnika i dužnika. 3. Knjiga za skontro robe. 4. Knjiga priručna. 5. Zadrugne knjižice. 6. Knjižice za pohranu računa.

6. Tiskanice za pravne poslove.

1. Tužbe. 2. Napis (rubrum) k tužbi. 3. Punomoć. 4. Predlog zapljene. 5. Napis k predlogu zapljene. 6. Kupoprodajne pogodbe. 7. Zadužnice za obća porabu.

7. Razne knjige.

1. Pjesma: „Putovanje ratnog broda „Marije Terezije“ u Antilu, Kuhu itd.“ 2. Pjesma: „Rat u Kini ili putovanje ratnih brodova „Elisabeth“ i „Aspera“ u Kinu.“ 3. Knjižica: „O pristojnom ponašanju, sastavio V. Rubića. 4. Puzavecem. Odgovor mrziteljov i progoviteljem glagoljice. 5. Pisma o izborima u Puli 1905. 6. Knjižice „Matice Hrvatske“ sve od prošlih god. amo.

POBOŽNI MORNAR. Molitvenik za momčad c. i kr. ratne mornarice i estale pomorce. Sastavio Karlo Kokolj, kapetan c. i kr. ratne mornarice. Odobrena od njegove presvištlosti biskupa Mahnića u vojničkog biskupa Bielopotsky-a. — Ciena torado vezanop 50 h. s poštom.

Osim gornjih tiskanica imade podpunu zalihu tiskanica u njemačkom jeziku za c. i kr. brodove, kojih izkaz se šalje franco poštarine.

Preporuča dalje zalihu papira koli konceptnoga toli kancelarijskoga u svih formatih, težinah i crtanjih (rastriranju) na debelo (najmanje od svake vrsti 250 araka).

Omoti u svih mogućih formatih za privatne, trgovačke ili službene svrhe.

Prima i izvršuje svakovrsne naručbe, posjetnice svih veličina, pozive, adresne karte, rasporede i u obće svakovrstnu radnju zasjecajuću u tiskarsku struku.

Odlikovana
svijećarna na paru
Gorica - ulica Sv. Antona

Preporuča preč. svećenstvu, crkvenom starešinstvu, p. n. slavnom občinstvu svijeće iz prijesnoga pčelnoga voska kg. po K 4-90. Za prijesnost jamčim s K 2000. Svijeće za pogrebe, za božićna drva, vošteni svitci i med najfinije vrsti uz veoma niske cijene.

Visokom kr. zem. vladom preglášena liekovitom vodom rudnicom

APATOVAČKA KISELICA

naravna alkaliko-marietas-litljaka kiselica vrlo bogata ugljikom kiselicom

izvrstno i poput kristala čisto stolno piće.

Glasoviti liečnički autoriteti prepisuju ovu kiselicu s najboljim uspjehom kod svih bolesti probavnih organa i grkljana proti alzima i rumi, kod želučane, plućane, gljivice svih drugih katara, proti hemoroidima (slatnoj žilji), kod boli bubrega, mjehura, kamena, šećerne bolesti, zrahtih i natalnih jetara, izgaravice i mnogih drugih bolesti. Prokušano izvrstno i nenadkriljivo sredstvo kod spolnih i mnogih drugih ženskih bolesti.

Analizirao ju prof. dr. E. Ludwig, c. kr. dvorski savjetnik i kr. prof. dr. S. Bošnjaković.

Nagrađena na mnogim velikim strukovnim izložbama sa 15 zlatnih medalja.

„Upraviteljstvo vrela Apatovačke kiselice“
ZAGREB, Illica broj 17.

Dobiva se u svim ljekarnama, trgovinama mirođija, restoracijama i gostionama.

Kapljice sv. Marka, ZAGREB, Gornji grad, Markov trg.

Zdravlje je najveće bogatstvo!

Ove glasovite i nenadkriljive kapljice sv. Marka upotrebljavaju se za vanjsku i unutarnju porabu. Osobito odlično djeluju na krv i katanje po kožih, nogu i rukah, te izliče svaku glavobolju. One nedostizivo spasonosno djeluju kod bolesti želuca, ulabažuju katar, umiruju izbacivanje, odklanjaju naduhavanje, boli i grčeve, pospješuju bolju probavu, čiste krv i crjeva. Progone veliku i male gliste, te sve bolesti od glistah dolazeće. Djeluju izvrstno proti hrapavosti i promuklosti. Lieče sve bolesti jetrah i elezane te koku i turganje u želuca. Progone svaku groznicu i sve bolesti od groznice dolazeće. Najbolje je sredstvo proti materini i mađroni, pa zato namjenu manjkati u nijednoj građanskoj ili seljačkoj kući. Dobiva se samo: Gradska ljekarna, Zagreb, Markov trg broj 29 pokraj crkve sv. Marka. — Novac cena se šalje napred ili pouzdom. — Manje od jednog tuceta (12 boćica) se ne šalje. — Ciena je slijedeća i to franko na svaku poštu: 1 tucet (12 boć.) 4 K, 2 tuceta (24 boć.) 8 K, 3 tuceta (36 boć.) 11 K, 4 tuceta (48 boć.) 14-60 K, 5 tuceta (60 boć.) 17 K. — Posjedujem tisutu i tisutu priznanica, da ih nije moguće ovdje tiskati, zato navadjam samo imena neke gg, koja su sa osobitim uspjehom upotrebljavali **kapljice sv. Marka** te podpnomno ozdravile: Iv. Barešinić, učitelj; Janko Kihulj, kr. nadlogar; Stj. Borčić, župnik; Ilija Manić, opančar; Sofija Vukelić, šilica; Jozef Seljančić, seljak itd. itd.

Utomeljena god. 1360. Gradska ljekarna, Zagreb.
Markov trg broj 29, pokraj crkve sv. Marka.

Zdravlje je najveće bogatstvo!

Kapljice sv. Marka, ZAGREB, Gornji grad, Markov trg.

Istarska Posujilnica u Puli

Prima zadrugare, koji uplaćuju zadrugnih dielova jedan ili više po kruna 20.

Prima novac na štednju od svakoga, ako i nije član istoga 4 1/2% kamata čisto bez ikakvog odbitka, te plaće od istoga 100 K bez pčedhodnog otk. 4. iznose do 400 K uz otkaz od 8 dana, iznose do 1000 K uz otkaz. Oti 14 dana a tako i veće iznose ako se nije kod uložena suglasno ustanovio veći ili manji rok za otkaz.

Zajmovo (posude) daje samo zadrugarom, i to na hipoteku ili na mjenice i zadužnice uz g. ranciju, od 9-12 sati pr. p. i 3-7 sati po podne; u nedjelju i blagdane osim julija i augusta mjeseca od 9-12 prije podne.

Uredovni sati svaki dan i blagajna nalazi se u Glho S. Stefano br. 9.

Društvena pisarna prizemne dasno, gdje se dobivaju pobliže informacije. Ravnateljstvo.